

FARAGÓ JÓZSEF MŰVÉSZETI KARIKATÚRÁI A BORSSZEM JANKÓBAN

A műtárgyakról készített karikatúrák a 19. század vége felé váltak népszerűvé a magyar élcsajtóban; mivel a művészeti karikatúra kevésbé a szövegre épült, az élclapok magyarországi hőskorában, amikor a grafikus humor a szöveggel szemben másodlagos szerepet játszott, még nem is létezett. A szöveg és a rajz aránya nagyjából az 1880-as évek második felétől, az 1890-es évek elejétől változott a rajz javára, bár a szöveg még ekkor sem szorult háttérbe. Azonban az új grafikus/karikaturista-generáció – amelybe Faragó József is tartozott – megjelenésével, a rajzstílusok változatossá válásával, valamint a befogadhatóság egyszerűsítésével óhatatlanul több rajz került az élclapokba. A művészeti karikatúrák az Országos Magyar Képzőművészeti Társulatnak a Műcsarnokban megrendezett rendes tavaszi illetve téli tárlatairól – s később más kiállításokról, például a Nemzeti Szalon vagy a nagybányaiak bemutatóiról – nyolc-tíz mű került kiválasztásra, amelyekről néha gyengédebb, máskor csípősebb, alkalmanként akár frivol vagy durva hangú karikatúra készült. A célba vett műalkotást a karikaturista viszonylag pontosan adta vissza, miközben egy-egy apró részletet változtatott meg rajta. E változtatásra a címadással, vagy a mellékelt rövid szövegben hívta fel a figyelmet, s e három tényezőtől állt végül össze egy-egy művészeti karikatúra. Előfordulhatott, hogy nem csupán apró részletet, hanem lényegében az egész kompozíciót alakították át, de ezekben az esetekben is felismerhető maradt az eredeti mű. Az élclapokban általában más karikatúrák esetében a témát vagy tárgyat, sőt alkalmanként az aláírt szöveget is a szerkesztő adta meg, vagy szerkesztőségi csapatmunka nyomán jött létre,¹ a művészeti karikatúrákkal kapcsolatban azonban nincs adat arról, hogy a karikaturista választotta-e ki azokat a műveket, amelyeket kigúnyolt. Rendszerint olyan alkotásokat tűztek tollhegyre, amelyek egyébként is kiemelkedtek a műcsarnoki mezőnyből, tehát a katalógusban vagy a korabeli sajtóban reprodukción szerepeltek, ezek mellett pedig valószínűleg azok, amelyek a karikaturista humorának köszönhetően valamilyen spontán poént váltottak ki. Festmények és szobrok egyaránt céltáblává válhattak, ugyanúgy, mint magyar és külföldi művészek alkotásai. A kicsiny rajzok egy lapon sorakoztak egymás után, majd címmel és szöveggel ellátva, szinte ugyanabban a méretben jelentek meg az újság hasábjain. Ha kétség merült fel az egyes képek beazonosításánál, ebben a megfelelő évi műcsarnoki katalógusnak a rajzoló által feltüntetett sorszámai segítettek.

Mivel a számos korabeli élclap közül Ágai Adolf (1836–1916) 1868-tól megjelenő újságja, a Borsszem Jankó volt szinte az egyetlen, amely a kulturális élet különböző műfajait is bevonta érdeklődési körébe,² ezért kézenfekvő, hogy a képzőművészeti tárgyú karikatúrák is éppen itt jelentek meg. A kulturális élet területei már a korai lapszámokban is jelen voltak, a képzőművészet karikatúrái ehhez képest viszonylag későn, csak az 1890-es évek első felétől

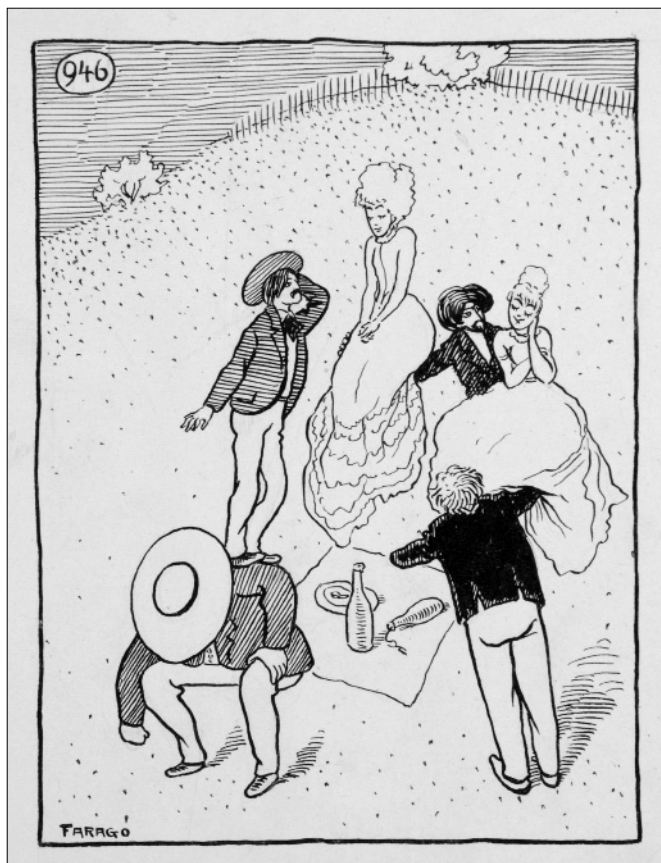
bukkantak fel. A műfaj elsősorban Faragó József (1860–1906) munkásságának köszönhetően vált népszerűvé. Faragó az 1880-as évek közepétől tanult Münchenben, ahol elsősorban Hollósy körével állt kapcsolatban. 1892-ben New Yorkba ment, az osztrák származású Joseph Ferdinand Keppler (1838–1894) hívására,³ és az életére vonatkozó csekély forrás szerint az ottani Puck című szatirikus lap alapító-szerkesztője lett. Támogatója halála után hamarosan visszatért Amerikából, s miután 1894 ősztől kezdve a Borsszem Jankó állandó munkatársa, hamarosan művészeti karikatúrái is megjelentek a lap hasábjain. Mégsem mondható, hogy ő honosította meg, vagy találta fel a mütárgyokról készített karikatúracsoport műfaját, noha szerteágazó tevékenysége és mindent elsöprő karikatúra-tehetsége alapján jogosan gondolhatnánk ezt. A magyar sajtóban Faragót megelőzően Márk Lajos (1867–1942) készített néhány hasonló rajzot, amelyek az 1893-as műcsarnoki téli tárlat megnyitásával kapcsolatban jelentek meg, közvetlenül a megnyitó napját (szombat) követő vasárnapi lapszámban.⁴ Márk ezután négy héten keresztül folyamatosan közölte torzított műalkotásait, nagyjából mintegy ötven festményről és szoborról. Utóbb egy kis füzet is megjelent Márk Lajos karikatúráival Téli tárlat címmel,⁵ ám ez, – az alcím tanúsága szerint – a Bolond Istók című újság kiadványaként működött. A Borsszem Jankóban megjelent rajzok azonban ebben a füzetben is szerepeltek. Az első lapokon az összes kiállító művésztől látható karikatúra, majd pedig a kiválasztott festményekről és a szobrokról (utóbbi Szoborzasztóságok címmel). Márk Lajos pályafutása nem ismert olyan részletességben, amely kitérne karikatúrista mivoltára. A századforduló és a

századelő éveiben népszerű művésztől csupán néhány korabeli cikk jelent meg;⁶ az utóbbi időben pedig két összefoglaló is, de ezek csupán mint mellékes, műkedvelő tevékenységként utalnak a művész karikatúráira. Annyi tudható, hogy már korai éveiben, tanulmányai folyamán is szívesen készített karikatúrákat társairól a müncheni Hollósy-körben, s a Borsszem Jankó is szívesen közölte rajzait az 1890-es évek elején.⁸ Az 1893-as, első művészeti karikatúrák után 1894-ben a tavaszi kiállításról nem készült rajz, a téli tárlatról szóló tudósítást decemberben pedig még Márk kezdte el.⁹ A második csokrot azonban már Faragó rajzolta, s ettől kezdve a tavaszi és téli tárlatokról egyaránt készültek karikatúrák. Faragó nem vállalta, hogy több héten keresztül közreadjon műcsarnoki karikatúrákat, de Mütárlat címmel ettől kezdve rendszeresen, rovatszerűen jelentek meg művészeti rajzai a Borsszem Jankó hasábjain.

*Elektromos lámpás tervrajza
anarkista kaszino számára, 1895
Faragó József karikatúrája Peske Géza Ijesztgetők
című festményéhez*

*Akrobaták majálisa, 1896.
Faragó József karikatúrája
Szinyei Merse Pál Majális című
festményéhez*

– Márk Lajos elvértve továbbra is készített karikatúrákat, azonban művészetének ez sohasem vált meghatározó elemévé.

Számos történet¹⁰ szól az 1880-as években Münchenben tartózkodó magyar művészjelöltek életéről, mindennapjairól, és még az is kiderül, hogy a müncheni víg napokban magától értetődő volt, hogy egymásról készítettek karikatúrát a művészek. Akadtak nagyobb mókamesterek az elmélyült művészek között is, erről tanúskodnak például azok a csoportos karikatúrák, amelyek közül a Magyar Nemzeti Galéria grafikai osztálya őriz néhányat.¹¹ Faragó is e körök egyikébe tartozott, egyes források szerint művésztársainak karikatúráit egyenesen albumban gyűjtötte, amely München-szerte ismert volt. Ennek az albumnak mára nyoma veszett.¹² Egymásról készült arcképektől már csak egy lépés volt az egymás műveinek kifigurázása, de ennek a Borsszem Jankóban megismert formája már korábban is megjelent; konkrét, nagyon is konkrét előképeit találhatjuk meg a francia élcasajtóban Gaspard-Félix Tournachon (1820–1910), azaz Nadar munkásságában.

Nadar – többek között – fotográfus, karikaturista, újságíró, író és léghajós volt. Számos tevékenysége mellett a karikatúra műfaját is igen komoly szinten művelte, s a század közepén több ízben is kiadta Nadar-Jury című füzetét.¹³ Ebben jelentek meg művészeti karikatúrái, egy lapon több is, számokkal jelölve. E rajzok ugyanazon elv szerint működtek, mint a későbbi művészeti karikatúrák: az ismert műveken egy-egy mozzanatot változtatott meg a rajzoló,

amely frappáns poénként fejtette ki hatását. Fontos szempont, hogy nem stílusparódiáról van szó, sokkal inkább arról, hogy egy közismert, nem ritkán feltűnést vagy botrányt keltő – például Courbet-től származó – műalkotást módosított a karikaturista.¹⁴

Nadart követően azonban egy időben sokkal közelebbi előképpel is találkozhattak a magyar karikaturisták: az 1890-es években az angol Punch című lapban is megjelentek ugyanilyen struktúrában művészeti karikatúrák. Ezeket Harry Furniss (1854–1925), a lap munkatársaként dolgozó illusztrátor és karikaturista készítette. Furniss a korabeli Anglia egyik legismertebb rajzolója volt, illusztrátori tevékenységének köszönhetően széles körben ismert, s 1884-től tíz éven keresztül dolgozott a Punch-nak, elsősorban politikai karikatúrákat rajzolt. Művészeti karikatúrái éppen csak megbújnak más műfajú rajzai között. Ezek felépítése azonban teljesen megegyezik a Borsszem Jankóban megjelent művekével, még az azonosítást megkönnyítő leltári szám is megjelent a sarkokban. Közvetlen előképként az angol lap sokkal inkább számításba jöhet a magyar művészek számára, mint a néhány évtizeddel korábbi Nadar-karikatúrák, a tökéletes azonosság arra utal, hogy mind Angliában, mind Magyarországon mintaképpen használták a párizsi szalon kiállításairól készült rajzokat. Az átvétel módjának, idejének és irányának feltérképezése azonban még várat magára. Márkot és Faragót követve a magyar élcsajtóban aztán számosan kezdtek el ezzel a műfajjal foglalkozni, többek között Linek Lajos (1859–1941) vagy Reichl Károly (1879–1926) fejlesztette magas szintre a műalkotások – később egyébként már kevésbé kifinomult – kifigurázását, amelyek a Borsszem Jankó mellett a századfordulót követő években többek között az Új Időkben vagy a Kakas Mártonban is megjelentek. A művészeti karikatúra működési mechanizmusa nagyjából

megegyezik a politikai karikatúráéval, azaz feltétlenül szükség van a körülmények – ez esetben a céltáblául szolgáló mű és korának – pontos ismeretére, hiszen a befogadótól azonnali értelmezést és kiegészítést, azaz aktív intellektuális tevékenységet igényel. Egy-egy művészeti karikatúra kapcsán számos értelmezési lehetőség merülhet fel. Kiindulásként mindenképpen a karikírozott műnek saját idejében való ismertségét kell vizsgálni, s itt külön hangsúlyt kap a „saját korában” – utóbbi fontos szempont, hiszen a kérdés az, hogy mindenki ismeri-e Ferenczy Madárdalát vagy Peske Géza kivájt tökökkel játszó kisfiút. Míg előbbi a magyar festészet történetének egyik legismertebb műve, utóbbi, alkotójával együtt még a szakma számára is ismeretlen. Ezzel szemben 1896 telén mindenki tudta, mire

*Özveggy vagyok, özveggy, kicsike kis özveggy, 1899
Faragó József karikatúrája Fényes Adolf Özveggy
című festményéhez*

Hol van a macska? Felelet: a plein-air-ben, 1894
Faragó József karikatúrája
Ferenczy Károly Madárdal című festményéhez

céloz Faragó, mert az éves kiállításon való bemutatás s ezzel kapcsolatban a sajtóban való megjelenés szinte beemelte a köztudatba ezeket a műveket. Fontos kérdés, hogy bármely mű karikírozható-e, vagy mindenképpen szükség van némi ismeretségre ahhoz, hogy érthetővé váljék egy-egy poén? S a karikaturista torzításától (értelmezésétől) vajon új helyre kerül-e a mű a köztudatban? A karikaturista megközelítése tükre-e a nagyközönség műhöz való viszonyulásának? Másképpen pozicionálja-e az eredeti művet a karikaturista által elvégzett munka? Vajon saját korában ismertebb lesz-e egy mű attól, hogy egy kiváló karikatúra témája, s vajon ma, bő 100 évvel később másképpen tekintünk-e bizonyos művekre, amelyek éppen a kiállítás kapcsán Faragó humorán átszűrve újra felbukkantak? Mindezekre a kérdésekre a pszichológia, szociológia és

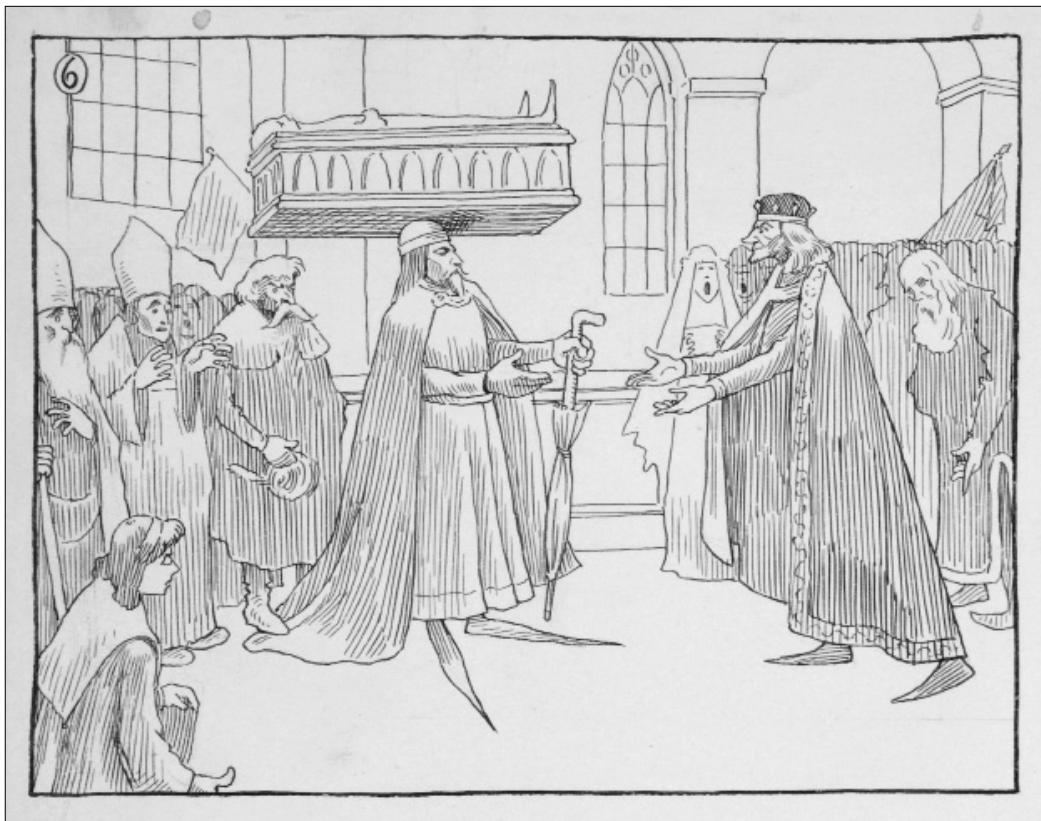
egyéb tudományok módszereire is szükség lenne – a válaszok pedig sokkal közelebb vihetnének a századforduló és a századelő mainstream művészetének, a közönség és a képek viszonyának, a különböző kiállításoknak a mindennapi életben játszott szerepének a megértéséhez, s hozzásegíthetnének a korszak alapvető problémájával, a műcsarnoki festészettel való érdemi szembenézéshez. A korszak művészeti-kiállítási problematikája egyébként nagyon szépen jelenik meg Faragónak egy kvázi szintetizáló karikatúráján, amelyet a budapesti kiállításokról rajzolt, s amely szinte cirkuszi sátoztáboroként ábrázolja a különböző kiállítások együttesét, nem mellesleg csodálatos poénokat elrejtve a rajzban.¹⁵

A művészeti karikatúráknak a fentebb ismertetett része volt a korszak legjellemzőbb típusa, de ezen kívül számos más változattal is találkozhatunk. A művek pusztán a kifigurázása mellett egyfajta összetett hatást jelentett, amikor a karikatúra körül felbukkant a néző is, amelyből rögtön a publikum reakcióira, illetve azoknak karikatúrájára is fény derült.¹⁶ Faragó és a Borsszem Jankó közös leleményének tekinthető továbbá – bár a már említett angol Harry Furniss is készített ilyen modorban előadott karikatúrákat – a lap egyik tipizált figurája, a hosszú idő óta fel-felbukkanó „Vigyázó Laczita” által megrajzolt, azaz a gyerekrajzok modorában előadott karikatúra.¹⁷ A hatvanas-hetvenes években kialakított, s a Borsszem Jankóban évtizedeken keresztül szereplő sztereotip alakok jellemzésének legfőbb, gyakran egyetlen eszköze a szöveg; Lacika, az ártatlannak aligha nevezhető, ám szókimondó gyermek monológjait különösen nehéz volt megérteni, mivel a létező összes beszédhiba megjelent a hozzá tartozó szövegekben, ezzel is tetézve a humor forrásait. A művészeti karikatúrák

kapcsán a figura átlépett e másik műfajba, s így jöttek létre az általa megrajzolt műalkotások és az elviselhetetlen selypítéssel előadott poénok is, ez pedig azt jelentette, hogy még egy réteg rakódott az eredeti műre, amelyet az élcek halma alól ki kellett fejteni. A gyermeki rajzot Faragó a szokásos kétdimenziós ábrázolás mellett úgy állította elő, hogy rendszerint fel sem emelte tollát a papírról. Így a belső vonalak olyan rendszere jött létre, amely már-már az absztrakció irányába viszi el rajzait.

Egy másik, a Műtárlattól független típusnak nevezhető az önálló mű-karikatúra. Ezek a nagyobb méretű, a Borsszem Jankóban például egész vagy mindjárt dupla oldalon megjelenő rajzok azonban politikai karikatúrának készültek. A rendszerint sok-alakos eredeti kompozíciók szereplői a politikai élet jellegzetes, közismert figuráivá alakultak át, s a műalkotás szituációját a megfelelő politikai helyzetre adaptálták. Erre a célra egyébként olyan kiemelkedő műveket választottak ki, amelyeket az olvasóközönség biztosan ismert, s benne voltak a köztudatban (Ecce Homo, Honfoglalás). Erre az egyik legszebb példa Csók István Báthory Erzsébet című nagyszabású művére készült karikatúra, amely 1895 őszén, az egyházügyi törvények parlamenti vitájának nagyjából a lezárásával egy időben készült. A vérszomjas várúrnő helyére Schlauch Lőrinc (1824–1902) nagyváradai püspök, egyházjogász került, aki egyébként Faragó

*Zsigmond király fogadást ajánl Ulászlónak, hogy eltartja fején a szent László koporsóját, 1898
Faragó József karikatúrája Bihari Sándor Zsigmond király fogadja Ulászló lengyel királyt
Szent László koporsójánál című festményéhez*

Orpheus az Orpheumban, 1894
Faragó József karikatúrája Ferenczy Károly
Orfeusz című festményéhez

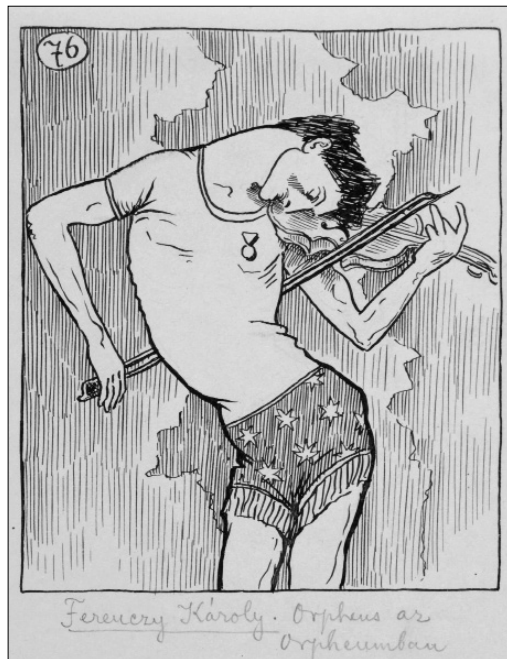
számos karikatúráján szerepelt, a fiatal leányok pedig – a karikaturista interpretációja szerint – az egyházi törvények tárgyalása közben vitatott eszméket és rendelkezéseket testesítik meg.

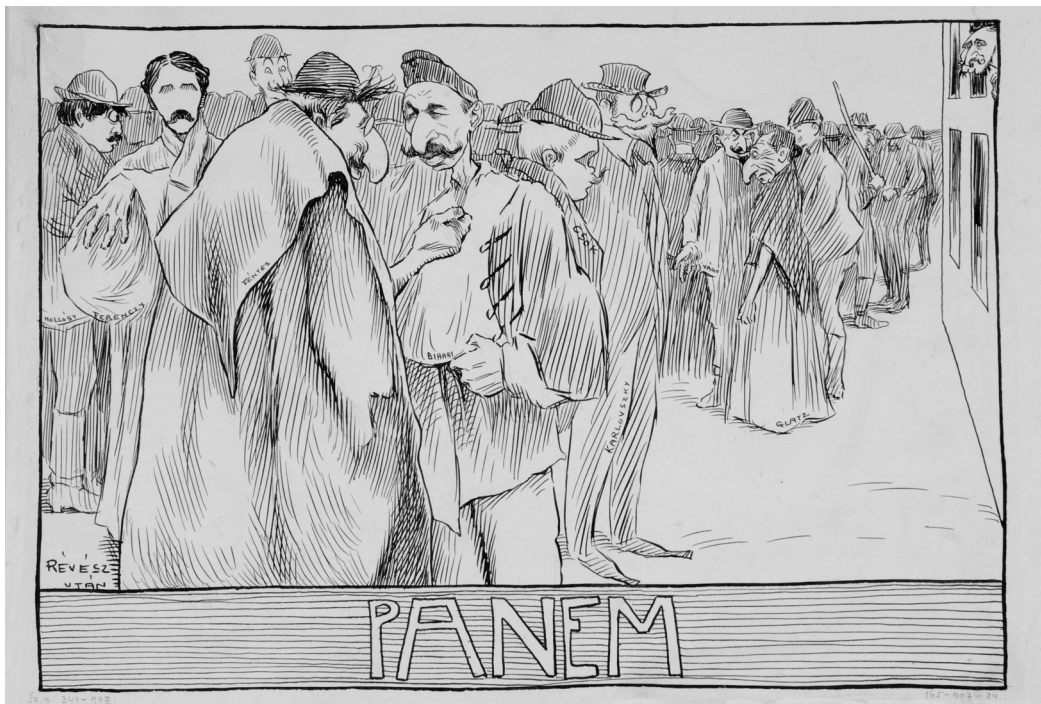
Szintén a politikai és művészeti karikatúra határán található a Tíz szobor. Faragó szemléje című, eredetileg tíz lapból¹⁸ álló, később – a nagy sikerre való tekintettel – kibővített album. Előttörténetét Ferenc József 1897-ben a magyar fővárosnak ajándékozott tíz szobra alkotja. Az adományozó leiratában pontosan megjelölte, ki az a tíz történelmi személy,¹⁹ akikre gondolt, s bár ebben az esztendőben még csupán a megrendelés ténye volt biztos, közvetlenül ezután már

meg is jelent tíz fiktív szobor karikatúrája, amely az adományozó gesztus mögöttes tartalmát felismerve, a kor aktuális politikai eseményeinek és alakjainak felhasználásával verses karikatúrában leplezte le az adományozó politikai szándékait. Művészeti karikatúráként pedig azért állják meg helyüket, mert Faragó a karikírozó szándék ellenére – vagy éppen arra támaszkodva – rendkívül látványos, kifejezetten plasztikus hatást keltő figurákat hozott létre, amelyek az egynemű háttérből kiemelkedve, lábadataikon állva nemcsak „figurák”, hanem éppen szobrok is.

A Magyar Nemzeti Galéria Faragó-kiállításán láthatóak a rajzokon felbukkanó művek eredetijei is. A rajzokkal való első találkozáskor a néző örömmel azonosítja be a felismerhető műveket, s a számok segítségével a kevésbé nyilvánvalók is megtalálhatók a korabeli katalógusokban. Vannak művészek, akik több művel is szerepelnek a karikatúrák között. Nem állítható egyébként, hogy Faragónak lett volna állandó művész-céltáblája, vagy hogy minőségi alapon választott volna. Valószínűleg barátai, a müncheni, később nagybányai körből ismert társai számíthattak karikatúrára, azok, akiknek művészetét személyesen is ismerte. Ilyen például Ferenczy Károly, akinek alkotásait többször is kifigurázta, illetve a közvetlen munkatársaként, élclapi rajzolóként is dolgozó Fényes Adolf, akinek paraszti témájú zsánerképei rendszeresen szerepeltek Faragó „műtárlatában”, ezek közül is kiemelkedik a Hasafáy famíliáról²⁰ készült sorozata. Szívesen élcelődött Csók István vagy Vaszary János festményein, a nagy öregek, mint például Benczúr Gyula éppen úgy szerepeltek, mint több, mára már kevésbé ismert, de a korabeli művészeti életben jelentős szerepet játszó festő (Vastagh György, Baditz Ottó, Márk Lajos, Tornai Gyula, Roskovits Ignác). A legtöbb művészeti karikatúrában – némely durvább éltől eltekintve – elsősorban a művésztárs munkásságának elismerése, szeretete vagy éppen tisztelete nyilvánul meg.

S hogy a fogadtatással kapcsolatban is legyen elképzelésünk: a Tíz szobor – Faragó szemléje

Révész Imre: Panem. Borsszem Jankó, 1900.

című albumban megjelent karikatúra szerint a ki nem gúnyolt politikusok szinte tülekednek azért, hogy a karikaturista őket is tollhegyre tűzze. Faragó óriási presztízse, tehetsége és nem utolsó sorban humora biztosította számára, hogy nem sértést, hanem kitüntetést jelentett, ha valakit célba vett.

Faragó szárnyai alól nőtt ki az a néhány művész, akik vele együtt dolgoztak a Borsszem Jankónál, a Kakas Mártonban és az Új Időknél, s miután ő távozott a magyar élcsajtból (1903), megpróbálták folytatni a műfajt. A már említett Linek Lajoson és Reichl Károlyon kívül Bér Dezső emlékezetes Nyolcak-kiállítási karikatúrája²¹ maradt meg az emlékezetünkben.²² Egyébként kevés művészeti karikatúrát ismerünk a magyar művészetben – ez a típus valószínűleg csupán a 19–20. század fordulójának volt kedvelt műfaja, amely a múcsarnoki kiállítások jelentőségével, a művészeti életben játszott szerepének csökkenésével, illetve a századforduló és a századelő, az első világháborút megelőző időszak kiállítási boomjának megszűnésével szinte okafogyottá vált. A közönség számára az egyes művészek, egyes művek az idő múlásával már nem jelentették azt, amit a 19. század utolsó évtizedeinek művészeti konjunktúrájában, a festőfejedelmek idejében, majd nem sokkal később a századelő kiállítási tömegében, így a rájuk épült humor sem lett volna képes hatni. A Faragó József és a Borsszem Jankó szerkesztősége által bevezetett Műtárlat, miután a 20. század első éveiben néhányan még megpróbálták folytatni, eltűnt a karikatúra műfajának palettájáról.

JEGYZETEK

1. *Buzinkay Géza*: Borsszem Jankó és társai. Magyar élclapok és karikatúráik a XIX. század második felében. Budapest, 1983. 36–37., 66–67.
2. Uo. 40–41.
3. Faragó József legfrissebb életrajzát ld. *Földi Eszter–Hessky Orsolya*: A „Fanyaró Figaró”. Faragó József művészete. In: Így éltek ti. Faragó József (1860–1906) művészete. Kiállításkatalógus, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest 2012, 3–15.
4. Borsszem Jankó XXVI (1893) november 25.
5. Téli tárlat. A Bolond Istók képes kalauza. Számos és számtalan képpel illusztrálta Márk Lajos. Budapest 1893.
6. *Lyka Károly*: Márk Lajos. Új Idők 1899, 605–606.
7. *Orosz Péter*: Márk Lajos festőművész élete és munkássága, Budapest 2007; Tüskés Anna: Márk Lajos élete és munkássága. Tanulmányok Budapest Múltjából, 2009. 173–184 (további irodalommal).
8. *Buzinkay 1983*, 67.
9. Borsszem Jankó XXVII (1894) április 15.
10. A müncheni művészeti életéről szóló egyik legismertebb beszámoló *Csók István*: Emlékezéseim. Budapest 1990. A bohém élet mindennapjainak szintén hiteles, irodalmi megjelenítése Gárdonyi Géza Ida regénye című művében olvasható.
11. Többek között *Margitay Tihamér*: Festőművészek képmásai, 1880-as évek. MNG ltsz.: FK 4473; *Kernstok Károly*: Karikatúra, 1894. MNG ltsz.: F 83.47
12. Vö. *Földi–Hessky 2012*, 5–6.
13. Nadar. Kiállításkatalógus, The Metropolitan Museum of Art, New York. Szerk.: Maria Morris Hambourg, Françoise Heilbrun, *Philippe Néagu*. New York 1995.
14. A nagy feltűnést vagy éppen botrányt keverő tárlatok egyébként többször is témát szolgáltatottak a francia élcsajtónak, elég ha csak az impresszionisták kiállításaira vonatkozó karikatúrákra gondolunk. Vö. Impressionnisme. Les origines 1859–1869. Kiállításkatalógus, szerk.: *Henri Loyrette et Gary Tinterow*. Paris, Galeries nationales du Grand Palais 1994. 298.
15. Borsszem Jankó XXXI, 1898, január 2. 12–13.
16. Nagyon mulatságos Nadar egyik ilyen típusú karikatúrája a Nadar-Jury 1859-es füzetében, ld. Impressionnisme i. m. (14. jegyzet) 364; valamint Borsszem Jankó XXX (1897) május 2. 7–8.
17. Borsszem Jankó XXXIV, 1901, április 21. 11–12.
18. Borsszem Jankó XXX, 1897, 42–51. szám, 7.
19. Szent Gellért, Pázmány Péter, Bocskai István, Bethlen Gábor, Hunyadi János, Zrínyi István, Pálffy János, Anonymus, Werbőczy Miklós, Tinódi Lantos Sebestyén.
20. Borsszem Jankó XXXIV, 1901, december 1. 10.
21. Ld. A Nyolcak. Kiállításkatalógus, szerk.: *Markója Csilla – Bardoly István*. Janus Pannonius Múzeum, Pécs. 2010. 21., 23. A Nyolcak kiállításával kapcsolatban inkább a „botrány” volt az, ami karikatúrára készített, maga a jelenség és fogadtatása – hasonlóan korábban az impresszionistákhoz.
22. *Molnos Péter* egy tanulmányában foglalkozik hasonló témával: Karika túra 1.
www.kieselbach.hu/magazin/tudomány/karika-tura

ORSOLYA HESSKY

CARICATURES OF ART

ABSTRACT

Caricatures of art objects gained popularity in the comic press towards the end of the 19th century thanks to the works of József Faragó. Eight to ten works were picked from the regular spring and winter shows of the Art Society held in the Kunsthalle and later from other exhibitions, e.g. those of the National Salon or the Nagybánya school, and converted sometimes into gentle, sometimes more acrid or even frivolous or coarse caricatures. Caricaturists usually seized upon works that were outstanding among the exhibits and were therefore reproduced in the catalogue or the media. Besides, of course, some were picked because they inspired the spontaneous humour of the caricaturist to create a good gag. Paintings and sculptures were the target of ridicule alike, both Hungarian and foreign. The genre emerged with the spread of exhibitions in Budapest, the expansion of exhibiting possibilities and the changed social role of visiting exhibitions, and immediately earned a place on the palette of one of the leading comic papers of Pest. It was short-lived and died out in the first decade of the 20th century.

irmes.ferencne@mng.hu